Lausunto eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle 11.02.2019

Risto Murto, Varma

Tulevaisuusvaliokunta keskiviikko 13.02.2019

Valiokunta on pyytänyt 1-3 näkökulmaa työn murroksesta, jotka ovat jääneet keskustelussa vailla riittävää huomiota. Seuraavassa pyrin kiteyttämään kahta teemaa, jotka mielestäni vaativat lisähuomiota etenkin tulevaisuuden työmarkkinoihin valmistautuessa. Nämä teemat ovat väestön vanheneminen ja työvoiman kansainvälistyminen.

Teknologia muuttaa elinkeinorakennetta tällä hetkellä liian hitaasti

Työn muutoksesta on kirjoitettu ja keskusteltu viime aikoina paljon. Yleensä keskustelu on yhdistetty teknologian kehittymiseen. Esimerkiksi digitalisaation ja tekoälyn käytön laajentumisen odotetaan muuttavan työtehtäviä.

Teknologinen kehitys tulee vaikuttamaan työmarkkinoihin. Tilastoista on kuitenkin vaikea havaita, että muutosvauhti olisi jotenkin erityisen nopeata. Makrotalouden tasolla työvoiman tuottavuuden kasvu on ollut länsimaissa poikkeuksellisen hidasta, ei nopeaa viimeisen vuosikymmenen aikana. Emme tiedä täysin mistä tämä johtuu, mutta selvästikään teknologinen kehitys ei tällä hetkellä näyttäydy erityisen nopeana ja elintasoa nostavana.

Ammattien katoaminen ei myöskään vaikuta olevan erityisen mittavaa, pikemminkin päinvastoin. Sotien jälkeisinä vuosikymmeninä elinkeinorakenteen ja työpaikkojen muutokset olivat olennaisesti isompia kuin nykyisin tapahtuvat muutokset.

Tarvitsemme nopeampaa ja merkityksellisempää teknologista kehitystä, jotta tulevaisuuden elintasomme voi nousta.

Tulevaisuudessa tarvitsemme työkykyä aina 70-vuotiaaksi asti

Suomessa tapahtumassa oleva väestön vanheneminen on ainutkertainen muutos, joka tulee muuttamaan syvällisesti työmarkkinoita. Ensimmäistä kertaa historiassa ainut kasvava väestöryhmä on eläkeikäiset.

Muutos on tuoreimpien lukujen mukaan myös kiihtymässä. Tämä johtuu syntyvyyden nopeasta laskusta. Viime vuonna Suomeen syntyi noin 47 000 lasta. Tämä on noin 13 000 vähemmän kuin vuonna 2010 eli alle 10 vuotta sitten. Olemme siirtyneet pienten ikäluokkien aikaan.

Sen lisäksi, että vanhenemme, näyttää siltä, että pienenemme pian myös kansankuntana. Viime vuoden lopulla päivitetyn Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Suomen väestö alkaa runsaan 15 vuoden päästä jo vähenemään, jos maahanmuutto ja syntyvyys säilyvät nykytasolla.

Yksi vanhenevan Suomen vaikutuksista on työmarkkinat. Jos ja kun työikäisten määrä pienenee ja elinikä pitenee, paineet eläkeiän nostamiselle säilyvät. Jo nykysäännöillä eläkeikä on nousemassa. Tänä vuonna syntyvälle odotettu eläkkeelle jäämisen ikä nykyisillä oletuksilla on jo vajaat 69 vuotta.

Pidempään työskentelevät ihmiset haastavat työelämän. Hyvä esimerkki on elinikäinen oppiminen.

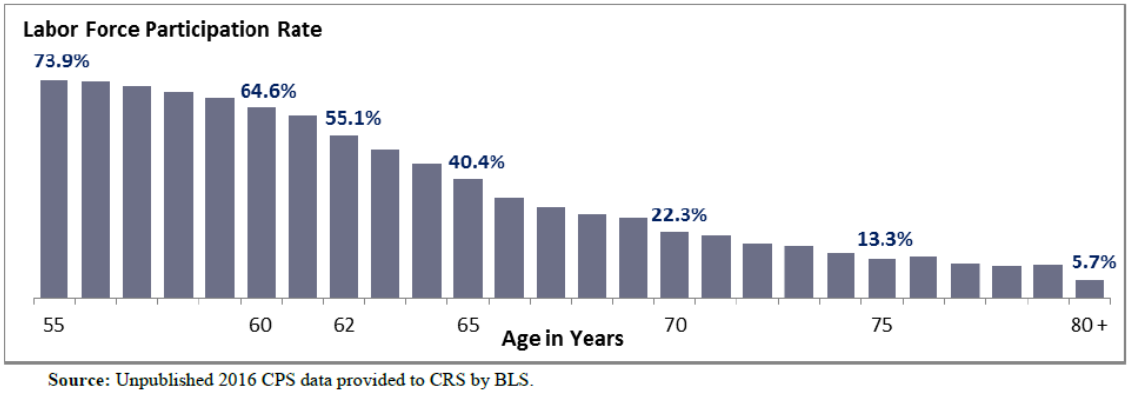
Jos tulevaisuudessa 60-vuotialla on vielä lähtökohtaisesti työuraa jäljellä melkein 10 vuotta, lisäkoulutukseen ja ammattitaidon ylläpitoon pitää suhtautua nykyistä kunnianhimoisemmin. 60-vuotias ei ole jäähdyttelijä, vaan työntekijä, joka voi ja jonka täytyy oppia vielä uutta työuransa aikana.

Toinen vaatimus on työkuorman jakaminen. Etenkin raskaissa fyysisissä töissä on haastavaa jatkaa eläkeikään asti, mikä pitää ottaa huomioon työuria suunnitellessa. Työelämässä tarvitaan joustoja ja osa-aikaisuutta, jotta entistä pidemmät työurat ovat mahdollisia.

USA antaa tästä hyvän esimerkin. Maassa noin joka viidennes 70-vuotiaista osallistuu työelämään. Vanhemmilla työntekijöillä osa-aikainen työ on hyvin yleistä ja yleisempää kuin nuoremmilla ikäluokilla. Yhdysvalloissa korkeaan töissä käyntiin vaikuttaa Suomea huonompi eläketurva. Myös Japanissa työvoiman kasvu on viime vuosina tapahtunut erityisesti yli 65 vuotiaiden kautta.

Suomalaisten työnantajien ja työtekijöiden on muutettava asennetta vanheneviin työntekijöihin.

Kuva. Työvoiman osallistumisaste USA:ssa 55 – yli 85 vuotiailla vuonna 2016.

Source: Unpublished 2016 CPS data provided to CRS by BLS.

Lähde: America's Aging Workforce: Opportunities and Challenges, Special Committee on Aging United States Senate, Dec 2017.

Työvoima kansainvälistyy nopeasti pääkaupunkiseudulla

Syntyvyyden voimakas lasku tuo yhteiskuntaan käänteisen muutoksen kuin minkä suurten ikäluokkien syntyminen ja siirtyminen koulutuksen kautta työmarkkinoille tarkoitti. Tulevaisuudessa koulutuspaikkoja on liikaa ja työvoimasta on pula.

Hoivasektori on hyvä, ajankohtainen esimerkki. Hoivan kysynnän kasvu nostaa kysyntää arjen työntekijöistä, kuten vanhustenhoitajista. Robotit ja automaatio etenevät hitaasti hoiva-alalla. Teknologian kehitys auttaa, mutta ennustettavassa tulevaisuudessa robotit eivät korvaa lähihoitajaa ja hoiva-avustajaa.

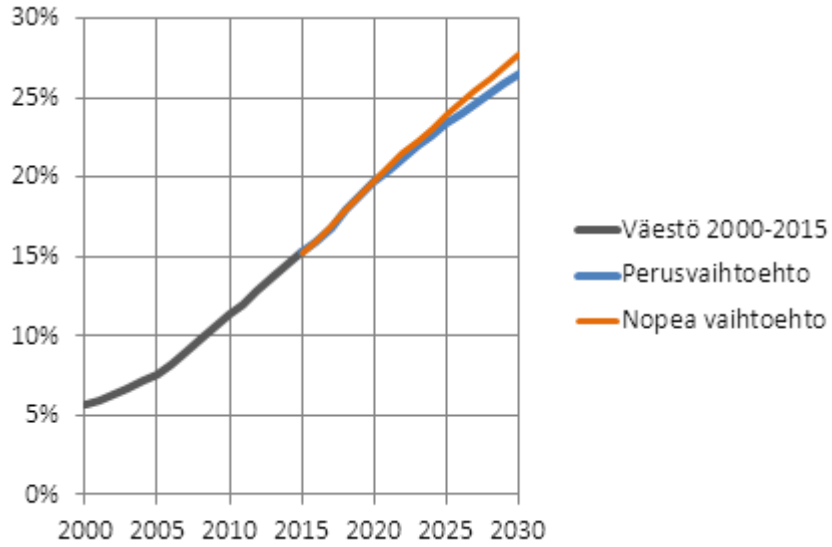
Mistä tulevat työntekijät? Ruotsi on täydentänyt työvoimaansa useiden vuosikymmenten aikana maahanmuuton kautta. Tällä hetkellä työikäisistä noin neljännes on muualla kuin Ruotsissa syntyneitä.

Suomessa maahanmuutto keskittynyt erityisesti pääkaupunkiseudulle. Pääkaupungin seudun kaupunkien ennusteen mukaan vieraskielisten osuus Helsingin työvoimasta on nousemassa noin neljännekseen runsaassa kymmenessä vuodessa. Kantaväestöön kuuluvien työikäisten määrä on jo laskussa.

Pääkaupungin työvoima kansainvälistyy. Muutos todennäköisesti tapahtuu erityisesti palveluissa. Bussit, taksit ja siivoukset eivät toimi, jos kantaväestön ulkopuolista työvoimaa ei ole tarjolla. Rakennussektorilla muutos on jo tapahtunut.

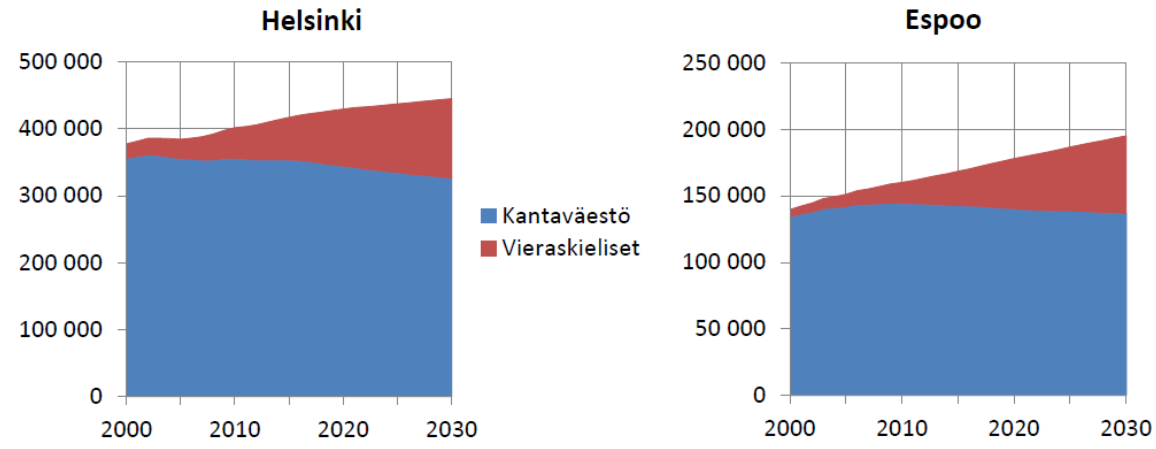
Jotta muutos tapahtuisi hyvin, tarvitsemme joustavia työlupakäytänteitä ja toimivia integrointipalveluja. Erityisesti terveydenhuollon ja hoivan työvoiman rakenteen muutokseen pitäisi reagoida ennakoivasti.

Kuvio. Vieraskielisten osuus Helsingin työikäisistä 2000 – 2030

Lähde: Helsingin kaupunki.

Kuviot. Työikäisten määrän kehitys Helsingissä ja Espoossa 2000 - 2030

Lähde: Helsingin kaupunki.